

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

שמות

(חלק בו שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת שמות, ט"כא טבת, ה'תשפ"ו (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2026
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

שמות

1

מסתברא – הלא המיתה (באה לאחר הלידה, והיא) מבטלת את פעולת הלידה, ולא להיפך?!

ב. נוסף על השאלה הנ"ל שמצד הסברא – עוד אינו מובן: הרי מקרא מלא דבר הכתוב⁴, „טוב . . . (ו)יום המות מיום הולדו“; וטעם הדבר מבואר במדרש⁵, כי „ביום שנולד בו אין אדם יודע מה מעשיו“⁶, משא”כ ביום המיתה (של צדיק) אנו יודעים ש”יצא מן העולם בשלום“⁷ (כשבידו תורה ומעשים טובים).

[ובפרט לפי ביאור רבינו הזקן⁸ בגודל העילוי דיום הסתלקותם של צדיקים, שאז „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו“ באים לידי שלימות, ולפיכך זהו מועד ועת רצון אשר „פועל ישועות בקרב הארץ“].

ולפי זה מתעוררת תמיהה גדולה: איך אפשר מעיקרא לומר שיום הלידה יש בו מעלה לגבי יום המיתה (וכל-שכן – באופן שזה מכפר על זה) – בשעה ש”טוב . . . יום המות מיום הולדו“! ובפרט לפי הדגשת המדרש⁹, שביום

א. אודות יום לידת משה רבנו אמרו חז”ל, שביטול גזירת המן הי’ קשור בזכות המיוחדת שביום זה, וזה לשון הגמרא¹: תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמח (המן) שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה. ולא הי’ יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד.

ופירש רש”י: כדאי הלידה² שתכפר על המיתה.

ובפשטות כוונת רש”י בזה ליישב קושי בדברי הגמרא: הן אמת שבבעה באדר יש בו המעלה דיום שנולד בו משה – אבל הרי ישנו בו גם הענין דיום „שמת בו משה“, וכמה עדיפה לידת משה מהסתלקותו, עד שמפני כך יתבטל הענין הבלתי-רצוי שביום זה (בתור יום ההסתלקות)?

ומבאר רש”י – „כדאי הלידה שתכפר על המיתה“: הלידה מכפרת, „מקנחת“ („כפרה . . . לשון קנוח והעברה“³) את הענין הבלתי-רצוי שביום זה בתור יום מיתת משה.

אבל צריך להבין: לכאורה איפכא

(4) קהלת ז, א.
(5) קה”ר עה”פ (פ”א, א (ד)). תנחומא ושמו”ר ר”פ ויקהל. ועוד.
(6) ל’ השמו”ר שם.
(7) ל’ הקה”ר שם.
(8) אגה”ק ס”ס זך (קמו, סע”א ואילך) וסי’ כח. וראה סדור שער הל”ג בעומר (דש, ב”ג. שז, סע”ב). ועוד.
(9) קה”ר שם. ועד”ז בשמו”ר שם.

(1) מגילה יג, ב.
(2) בפרש”י שבע”י: כדאי הוא יום הלידה שיכפר על המיתה. והיינו שהזכות הוא לא (רק) מצד עצם הלידה, כ”א שייך להיום (ולהעיר ממחז”ל (תענית כט, א) מגלגלין זכות ליום זכאי). וראה בארוכה לקו”ש חט”ז ע’ 343 ואילך (וש”נ).
(3) רש”י וישלח לב, כא. אגה”ת פ”א (צ, סע”ב).

— כמובן, אין להקשות מזה שהמן „שמח שמחה גדולה” מצד זה ש„נפל לי פור בירח שמת בו משה”, כי לא ידע ע”ד העילוי דיום ההסתלקות; אלא הקושיא היא — למה לא נאמר בגמרא למסקנא, שענין זה גופא „לא הי' יודע כו”?

ג. ויש לומר הביאור בזה:

אע”פ שהכלל „טוב . . יום המות מיום הולדו” שייך בכל אדם (אפילו בצדיקים), לפי ש„אין אדם יודע מה מעשיו” — הרי משה יוצא מכלל זה, לפי בלידתו של משה כתיב¹³, ותרא אותו כי טוב הוא, וכפירוש חז”ל¹⁴ בזה, ש„בשעה שנולד משה נתמלא הבית כולו אור” (היינו שתיכף כשנולד האיר במשה אור השכינה¹⁵ באופן שהאיר את הבית כולו).

כלומר: אף שבהולדת כל אחד מישראל (יהי מי שיהי) באה „המשכה” חדשה של אלקות בעולם בעצם לידתו, עי”ז שירדה (עוד) נשמה שהיא „חלק אלוהה ממעל ממש”¹⁶; ועאכ”כ אם הרך הנולד הוא בעל נשמת צדיק

הלידה אין מקום לשמחה (כי אין ידוע „באיזה פרק ומעשים יעמוד אם צדיק ואם כו”); משא”כ „ומת — הם צריכין לשמוח שנפטר בשם טוב כו”.

[ואפילו אם נאמר שלאחר ש„נפטר בשם טוב” הרי סופו מוכיח על תחילתו שגם זמן לידתו הוא יום נעלה בעל זכות מיוחדת (בהיותו היום שבו ירדה נשמת הצדיק לעולם הזה) — הרי סוף-סוף זו תוצאה בלבד ממה שנתגלה לאחר זמן ביום המיתה (כאשר „נפטר בשם טוב”)¹⁰; ואם כן אי אפשר שתהי' מעלה יתירה ביום הלידה על יום המות!]

ועוד צריך להבין: לפי דברי המדרש הנ”ל (וביאור רבינו הזקן) בגודל הזכות והעילוי ד„יום המות” — מתעוררת תמיהה: מאחר שכוונת הגמרא לתת טעם לכך שנפילת הפור ב’ באדר יש בה ענין של זכות (המבטל את גזירת המן) — הוה ל’ למימר מיני' ובי', שיום „שמת בו משה” (מבחר המין האנושי¹¹) יש בו זכות גדולה ביותר, שבכחה לפעול „ישועות בקרב הארץ” — ביטול גזירתו של המן!¹²

(10) אף שזה גופא בא מ”כח” הלידה, כהל' „מיום הולדו” (וראה לקו”ש ח”ב ע' 606. ולהעיר מלקו”ת מצורע (כה, א) בפ”י התחלת הכתוב „טוב שם משמן טוב” — אבל הגילוי בפועל נשלם בעת ההסתלקות. ולהעיר מלקו”ש ח”ב (ע' 283 ואילך) במעלת הפועל על הכח.

(11) ראה רמב”ם פיה”מ לסנהדרין פ' חלק היסוד ה'.

(12) בלקו”ש חט”ז (ע' 350 ובהערה 76 שם. וראה שיחת ש”פ תרומה תשמ”ג) נת' שכוונת הגמ' „ולא הי' יודע שבו” באדר מת ובו' באדר נולד” היא להדגיש מעלת יום מיתתו, כי זה ש„היום מלאו ימי ושותני” (כפרשי' מגילה שם) — וכמחז”ל (קידושין לח, א. ושי”ן) „שהקב”ה

יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום — מורה על השלימות שבנפשות הצדיקים, המאירה בגילוי ביום פטירתם. ע”ש בארוכה.

וכאן נת' ע”פ פרש”י „כדאי הלידה שתכפר על המיתה”, שמה מובן שהמעלה היא בענין (יום) הלידה כשלעצמו.

(13) פרשתנו ב, ב.

(14) סוטה יב, א (וראה שם יג, רע”א). שמו”ר ופרש”י עה”פ (ושם) (וכן בכד הקמח שבהערה 22 „אורה”. וראה מאמרי אדה”ז תקס”ד ע' סב ואילך (ושם ע' עדר ואילך). ואכ”מ). ועוד.

(15) זהר פרשתנו (יא, ב) עה”פ. ועוד.

(16) תניא רפ”ב. וראה אגה”ת פ”ד (צג, סע”ב).

[כמאמר חז"ל¹⁷ „בראת צדיקים“, היינו שהקב"ה בורא נשמות מיוחדות בעלי כחות מיוחדים שיוכלו להגיע למדריגת צדיק¹⁸] –

הרי בנוגע לשאר בני ישראל אין מקום לומר שמשעת לידתם ישנו כבר ענין של אור (וגילוי), שהרי הנשמה היא בהעלם בתוך הגוף, וגילוי אור הנשמה תלוי בבירור וזיכוך הגוף ע"י העבודה – שכלל שיוסיף האדם בזיכוך האדם את גופו, כך ילך ויתגלה אור הנשמה ועל ידה יאיר אור אלקי בעולם.

ולכן „טוב . . יום המות מיום הולדו“, כי הכחות הרוחניים שמקבל איש ישראל, הרי הם ביום הולדו בכח כלבד (ו„אין אדם יודע מה מעשיו“); ואימתי באים הם לידי גילוי (ושלימות) – רק ב„יום המות“.

משא"כ במשה הנה תיכף כשנולד „נתמלא הבית כולו אור“ – כבר באותה שעה ה' „אור“ אור המאיר בפועל ובגלוי, ועד כדי כך, שהאיר (לא רק בו בעצמו, אלא) גם בבית, ועד ש„נתמלא (כל¹⁹) הבית כולו אור“.

– ואין להקשות מזה שבמדרש גופא (שם על אתר²⁰) דרשו פסוק זה ד„טוב . . יום המות מיום הולדו“ גם על משה רבינו, היינו שגם במשה יש עילוי ביום המות לגבי יום הולדו – כי הדבר תלוי בנדון שבו עסקינן:

כשמדובר אודות „מעשיו ותורתו

ועבודתו“ של משה רבינו, ברור שיש עילוי ביום המות לגבי יום הלידה, כי ביום הולדו – בטרם היתה בעולם עבודת משה – היו ענינים אלה רק „בכח“, ושלמות „מעשיו ותורתו ועבודתו“ היא רק בשלימות ימיו (ועבודתו), בעת הסתלקותו. וממילא – „טוב . . יום המות מיום הולדו“²¹.

אבל האור שהאיר בעת לידת משה קשור לעצם נשמת משה, לכן דנשמת משה, וזהו ענין שאינו תלוי בעבודת הנשמה בגוף (ולכן האיר האור בפועל תיכף בעת לידתו, עוד לפני שהי' שייך לעבודה);

וענין זה אינו רק עילוי גדול יותר מהעילוי הנ"ל ד„יום המות“, אלא יתר על כן – „כדאי הלידה שתכפר על המיתה“ (כדלקמן בארוכה).

ד. ויובן זה לפי ביאור הבחי²² במאמר חז"ל²³ „נתמלא כל הבית אורה“ – ש„משה רבינו מתחלת תולדתו ה' ראוי להאיר את כל העולם על ידי התורה“ (כמ"ש²⁴ „ותורה אור“, וכמאמר חז"ל²⁵ „אין אור אלא תורה“, „אורה זו תורה“).

ומזה מובן, שהתכונה דנשמת משה („מתחלת תולדתו“) היתה מקושרת ומותאמת במיוחד לענינה של תורה. 4 וזה גופא הוא הטעם ש„נתן נפשו עלי“

(21) ולהעיר שבמדרש שם מדובר על מעלה אחרת שביום המות – כ„כשתמין הכל מרגישים . . המן הודיע מיתתו (של משה) ששבת“. ואכ"מ.

(22) בס' כד הקמח מע' נר חנוכה.

(23) כ"ה ל' הבחי שם בשם המדרש.

(24) משלי ו, כג.

(25) תענית ז, ב. מגילה טז, ב.

(17) ב"ב טז, א.

(18) תניא פי"ד (כ, א).

(19) כ"ה בסוטה יג, רע"א. שמו"ר שם.

(20) קה"ר שם. וכן בפרש"י קהלת עה"פ.

תורת אמת³⁴ – שהתורה היא נצחית, ואין שייך בה כל ענין של שינוי, ובלשון הרמב"ם³⁵, שהתורה „עומדת לעולם ולעולמי עולמים, אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת” – אין היא נתונה תחת שינויי הזמן או השינויים הבאים על בני האדם (מקבלי ולומדי התורה), אלא בכל המצבים נשאת התורה כמו שהיא, בלי שינויים³⁶.

[ויש לומר, שגם מטעם זה אמרו חז"ל³⁷ „כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נאמר למשה מסיני” – כי בתורה לא תתכן הוספה (אמיתית)³⁸; ולפיכך, אם ענין של תורה הוא, הרי מזה גופא מוכח שכבר ניתן למשה מסיני].

ה. וליתר ביאור:

זה שהתורה אינה משתנית מצד שינויי הזמן וכו', אין זה משום שהתורה לא ירדה לתוך גדרי הזמן והמקום

– אדרבה: תורה „לא בשמים היא”³⁹, אלא היא ניתנה ונמצאת למטה

עד שהתורה „נקראת על שמו”²⁶ („זכרו תורת משה עבדי”²⁷) – כי הקישור והאיחוד דמשה עם התורה אינו דבר נוסף על עצם מציאותו (דהיינו, ענין שנחתדש לאחר זמן על ידי עבודתו) – אלא נשמתו, מצד עצם מהותה, „ראוי להאיר את כל העולם על ידי התורה”, כך, שהעצמיות דמשה היא מציאות אחת עם התורה.

וההסברה בזה:

אמרו חז"ל²⁸ „אין אמת אלא תורה”. ענין התורה הוא – אמת. והתוכן האמיתי ד„אמת” אינו (רק) שלילת היפך האמת (שקר), אלא „אמת” משמעה²⁹ – ענין שאין שייך בו שינוי, ענין נצחי, ובלשון הכתוב³⁰ „שפת אמת תיכון לעד” [וידועה הראי' לדבר מדברי המשנה³¹, שמעיינות המתייבשים אחת לשבע שנים³² קרויים „מים (נהרות) המכזבין” (ופסולים לקידוש מי חטאת) – ע"ד שקר אין לו רגלים³³].

וזהו ענין „תורת אמת” – „ונתן לנו

(26) מכילתא בשלח טו, א. ובכ"מ.

(27) מלאכי ג, כב.

(28) ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח. וראה ברכות ה, ריש ע"ב. ועוד. וראה לקו"ת סוכות פא, ג. ובכ"מ.

(29) ראה לקו"ת מטות פג, סע"ג ואילך. מסעי צא, ב"ג. ועוד.

(30) משלי יב, יט. רש"י, רלב"ג ומצוד"ד שם. וראה תניא ספי"ג.

(31) פרה פ"ח מ"ט. – הובא בלקו"ת מטות ומסעי שם. ובכ"מ.

(32) הטעם ע"ז – ראה סה"מ תרמ"ג ע' צו. לקו"ש חט"ו ע' 427 הערה 27 (ועוד).

(33) אותיות דרע"ק בתחילתו. תקו"ז תכ"ב (סו, א). פרש"י משלי שם. וראה שבת קד, א. זח"ב קפת, א. ועוד.

(34) נוסח ברכת התורה.

(35) ה'ל' יסודי התורה רפ"ט.

(36) עיין גם לקו"ש חכ"ג ע' 33 ואילך ובהערות שם.

(37) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. ובכ"מ (נסמנו בלקו"ש ח"ד ע' 1088. ח"ט ע' 252. ועוד).

(38) ראה קונטרס עה"ח פל"א. – אף שבשם „חידוש” יקרא, ואדרבה – זהו חיוב מיוחד „לאפשא לה” (זח"א יב, ב) ולחדש בתורה (הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ס"ב. אגה"ק סכ"ו (קמה, א)). וראה לקו"ש ח"ט ס"ע 253 ואילך.

(39) נציבים ל, יב. ב"מ נט, ב. רמב"ם ה'ל' יסוה"ת שם.

ונפסד, יש בהם חיים נצחיים (חירות ממלאך המות)⁴⁶.

אלא שע"י חטא העגל נתבטל הענין⁴⁷, כי כדי שהתורה תפעל נצחיות באדם, מוכרחת התורה להיות חקוקה בגופו הגשמי; אבל חטא העגל נתן בגופים „זוהמא”⁴⁸ המסתירה על התורה, באופן שאין התורה יכולה להיחקק בגופם.

וע"י מעשינו ועבודתנו עוקרים אנו חושך זה, עד שמבטלים את ה„זוהמא”, עד עת קץ כאשר „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ”⁴⁹ – שאז תהא „חירות ממלאך המות”, חיים נצחיים בפועל, נשמה בגוף.

ו. וזהו גם הביאור בזה ש„משה רבינו מתחלת תולדתו ה' ראוי להאיר . . על ידי התורה” – כי ענינו של משה הוא מדת האמת („אמת זה משה”⁵⁰), ולכן נתנה על ידו תורת אמת – „משה (אמת) ותורתו אמת”⁵¹.

הפירוש בזה הוא, דלא זו בלבד שמשא לא אמר ח"ו דבר שהוא היפך האמת – גם אחרים, ובפרט צדיקים, שענינם הוא מדה קדושה אחרת (חסד וכו'), אינם שייכים כלל לענין של שקר

בארץ דוקא, בעולם שנמצא תחת שינויי הזמן, „למצרים ירדתם . . יצר הרע יש ביניכם”⁴⁰ –

אלא פירוש הדברים הוא, שהתורה כפי שהיא נמצאת למטה בארץ (ואפילו כפי שהיא נלמדת ע"י אדם טמא⁴¹), לא נעשה בה שום שינוי.

וההוכחה לכך שזהו ענין של „אמת” היא מזה שהתורה נשארת באותה מהות ובאותו התוקף בכל מקום ותחת כל התנאים, עד שאפילו כשהתורה יורדת לתוך גדרי הזמן והמקום, שמצד עצמם הם בעלי שינוי (היפך האמת), גם שם נשארת היא תורה נצחית, ללא שינויים⁴².

וכדכתיב „ואמת ה' לעולם”⁴³ – שהענין ד„אמת ה'” מאיר בתוך העולם, ולכן, מצד „אמת ה'”, יכול גם דבר שבעולם הגשמי, עלמא דשיקרא, להפוך לאמת דקדושה.

ויש לומר, שזוהי ההסברה במאמר חז"ל⁴⁴ שבשעת מתן תורה נפעל הענין ד„(חרות על הלוחות”⁴⁵ . . .) חירות ממלאך המות” – שע"י נתינת התורה לישראל למטה, הוכנס בהם ענין הנצחיות, שגם בהיותם נשמות בגופים, והגוף הגשמי (מצד עצמו) הוא הווה

(46) ולהעיר ממחז"ל גבי דוד המלך ורבה (שבת ל, ריש ע"ב. ב"מ פו, א) דכאשר למדו תורה לא ה' יכול מלאך המות לשלוט בהם.

(47) ראה בהמקומות שבהערה 44. ועוד.

(48) זח"א נב, ב. כקו, ב. זח"ב קצג, סע"ב.

ת"א עו, ד. ועוד. וראה סה"מ תרמ"ג סע"פד.

(49) זכר' יג, ב.

(50) תנחומא פרשתנו כח. שמו"ר שם (פ"ה, י).

ובכ"מ.

(51) ב"ב עד, א. סנהדרין קי, סע"א ואילך.

תנחומא קרח יא. וראה לקו"ת ואתחנן ה, סע"ב.

(40) שבת פח, סע"ב ואילך.

(41) ראה ברכות כב, א. וראה לקו"ש ח"ח ע' 352 הערות 5, 6.

(42) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 19.

(43) תהלים קיז, ב. וראה לקו"ת סוכות פא, ג.

שמע"צ פג, סע"א ואילך. ועוד.

(44) שמו"ר רפ"ב. פמ"א, ז. זח"א לו, סע"ב.

וראה שם קלא, סע"ב. וראה גם פדר"א פמ"ח.

ועוד.

(45) תשא לב, טז.

הצדיק אינם חיים בשריים כי אם חיים רוחניים, וחיי הרוחניים של הצדיק אינם עוברים מן העולם לאחר פטירתו (כי „דבר שבקדושה אינו נעקר לגמרי מכל וכל ממקומו“), ואדרבה, תוקפם אז הוא (במובן מסויים) עוד ביתר שאת, מאחר שעל הרוחניות שלו אין חלות עוד ההגבלות שמצד הגוף וכו'.

אך אעפ"כ, לא מצינו את הענין (והלשון) ד„לא מת“ בשאר צדיקים⁵⁸, אלא במשה בלבד (ועד"ו ביעקב, כדלקמן סעיף ח).

ויש לומר הביאור בזה:

בשאר צדיקים הנה הענין ד„אשתכח בכלהו עלמין“ – גם בעולם הזה – הוא באופן שהרוחניות שלהם היא בעולם הזה, כך שהתלמידים יכולים לקבל השפעה רוחנית מנשמת רבם; אבל חיי הצדיק עצמם אינם קשורים ומלווים בגשמיות העולם. ונמצא, שבחייהם (הרוחניים) נעשה שינוי מסויים – והיינו, מה שבפטירתם אינם מלווים עוד בגשמיות העולם. ולכן אינו מתאים לומר „לא מת“ – 7 שלא הי' כל ענין של הפסק ושינוי ו„נפל מדרגו“⁵⁹.

משא"כ במשה נאמר „לא מת“: כיון שמדתו של משה היא מדת האמת, הרי גם חיייו כפי שהם קשורים עם גשמיות

ח"ו⁵² – אלא שבמשה האירה „אמת ה“ שהיא נצחית, ללא שינויים.

ולכן מצינו ש„מעשי ידי משה“ נצחיים המה – כמאמר חז"ל⁵³ שהמשכן שעשה משה (לא חרב, אלא) נגנז בלבד, והוא עומד לעולם ולעולמי עולמים⁵⁴ – דמאחר שהאירה במשה האמת ד„אמת ה“ (המאירה) לעולם, על כן גם מעשיו הגשמיים יש בהם נצחיות.

ז. ועאכו"כ שכן הוא בנוגע למשה עצמו, וכמאמר חז"ל⁵⁵ – „לא מת משה .. מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש“. והחידוש בזה:

בנוגע לצדיקים בכלל מצינו⁵⁶, שאפילו במיתתם קרויים חיים. ויתירה מזו: רבינו הזקן מבאר בארוכה⁵⁷, שצדיק נמצא בעולם הזה לאחר פטירתו עוד יותר מבחייו – לפי ש„חיי

(52) ראה לקו"ש חכ"ד (ע' 255. וש"נ) שגם אהרן רק שינה מפני השלום אבל לא שיקר ח"ו (אלא שאצל משה, שענינו מדת האמת, ג"ו לא שייך. ע"ש).

(53) סוטה ט, סע"א. וראה צפע"נ עה"ת ר"פ תרומה. ובכ"מ.

(54) ראה יומא עב, סע"א. סוכה מה, ב. בחיי תרומה כו, טו.

(55) סוטה יג, סע"ב. זח"א לו, סע"ב.

(56) ברכות יח, סע"א ואילך.

(57) אגה"ק ביאור לס' זך.

(*) ושם, שכ"ה גם בדוד. ולהעיר ש„דוד מלך ישראל חי וקיים“ (ר"ה כה, א), „מלכי בית דוד הם העומדים לעולם“ (רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ט). ולהעיר מלקו"ש חס"ו (ע' 470) שהנצחיות במעשה דוד היא מצד ענין הביטול שבו (ועיין מאמרי אדה"ז אהלה"ל לאזניא (ע' ב. מאמרי אדה"אמ"צ ויקרא ח"ב ע' תרפז. ס"ע תרפ"ט ואילך): משה .. חירות משעבוד מל' המות .. דוד .. הי' בו הארת משה כו'. ע"ש). וראה לקמן הערה 58.

(58) בב"ב (קטז, א. וראה קה"ר שם) דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה (ולא מיתה). ועד"ו בעוד מקומות. – אבל לא נאמר בזה הלשון „לא מת“, ורק „כאילו“ (ב"ר (פמ"ט, ד) ופרש"י עה"פ וירא יח, יט). משא"כ במשה ויעקב שנאמר בהם „לא מת“ (ולהעיר מרש"י ס"פ וילך). (59) כ"ה הל' בלקו"ת חוקת (נו, רע"א) ובכ"מ. – ובזח"ג (קלה, ב) „דנחית מדרגא“.

קברייא . . (אלא) מה זרעו בחיים אף הוא בחיים.

ואינו מובן: היכן הוא המענה על השאלה „וכי בכדי ספדו כו' חנטו כו' קברו כו'?"

יש מפרשים⁶⁵, שבמענה „מה זרעו בחיים אף הוא בחיים" כוונתו לבאר שהאמירה „יעקב אבינו לא מת" אינה מתייחסת לחיי הגוף שלו⁶⁶ – שבזה אכן היתה מיתה – אלא „ודאי בנפש קאמרי".

אלא שעדיין אינו מובן: לפי זה, מהו החידוש דיעקב, שדוקא בו נאמר „לא מת"? – הרי כן הוא בכל צדיק, שחיי הנפש שלו הם ענין נצחי⁶⁷!

וי"ל הביאור בזה: החידוש ד"יעקב אבינו לא מת" לגבי שאר צדיקים הוא 8 בוודאי בנוגע לחייו הגשמיים: כיון שמדתו של יעקב היא⁶⁸ מדת האמת⁶⁹

העולם, אי אפשר שיהי' בהם מיתה והפסק, והם נשארים ענין נצחי גם בגשמיות דעולם הזה⁶⁰.

ואמרו חז"ל⁶¹, „אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא" – היינו שנשמת משה מתלבשת ב"חכמי הדור עיני העדה" שבכל דור ודור⁶², ובמיוחד בנשיא הדור, אשר „אין דור שאין בו כמשה"⁶³ (מוכרח להיות „משה" בכל דור ודור שבו מלובשת נשמת משה).

[ואע"פ שאין זה גופו של משה – הנה מאחר ש"חיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם חיים רוחניים", הרי חיי משה אינם החיים הבשריים של גופו, אלא החיים הרוחניים של נשמתו; וחיי הרוחניים נשארים נצחיים בעולם הזה הגשמי עי"ז שמתלבשים בגופו של נשיא הדור שבכל דור ודור].

ח. ויש לומר, שזהו גם אחד הביאורים במאמר חז"ל⁶⁴ בנוגע ליעקב: יעקב אבינו לא מת . . וכי בכדי ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו

(60) ובעיון יעקב (לע"י סוטה שם) משמע שהענין דמשה לא מת הוא גם בנוגע לגופו (ולהעיר מרש"י ברכה לד, ז). וראה לקמן הערה 66 בנוגע ליעקב (ובחדא"ג מהרש"א סוטה שם שהענין דמשה לא מת הוא ע"ד יעקב לא מת). (61) תקו"ז תס"ט (קב, רע"א. קיד, רע"א). ועוד [הובא בתניא פמ"ד (סג, א) לגבי הארת משה „בנפשות כל בית ישראל". וראה גם שם רפמ"ב. אגה"ק ס"ס זך].

(62) תניא רפמ"ב. וראה תקו"ז שם. חולין צג, א ובפרש"י. שבת קא, ב (וש"נ): משה שפיר קאמרת. תו"א יתרו סה, ג. סט, ג. (63) ב"ר פנ"י, ז.

(64) תענית ה, ב. – וברש"י ויחי (מט, לג) הובא רק „יעקב אבינו לא מת", ונת' בשיחת ש"פ ויחי תשמ"ו.

(65) חדא"ג מהרש"א. וראה הערה הבאה.

(66) אבל בפרש"י (תענית שם) דהא דחנטו חנטייא (כי) נדמה להם שמת אבל חי ה"י, והיינו שלא מת גם בגוף (וכ"מ בתוס' שם. וראה גם עיון יעקב, הרי"ף, עץ יוסף ועוד לע"י שם. וראה חדא"ג מהרש"א שם. לקו"ש ח"ד ע' 1260 ואילך) – ונת' בלקו"ש חל"ה ע' 224 ואילך.

(67) ואם משום הענין ד„זרעו בחיים" – הרי גם אצל צדיקים אחרים מצינו דוגמת ענין זה (ראה לעיל הערה 58 „הניח בן כמותו". ועוד). וראה מפרשי הע"י. ואכ"מ.

(68) כנ"ל במשה, וכידוע דמשה מלגאז ויעקב מלבר" (ראה תקו"ז תי"ג – כט, א), ושניהם ענינם תורה (ראה בזה לקו"ת ואתחנן ה, סע"א וסע"ב. ובכ"מ). וראה הרשב"א (בע"י) תענית שם ועוד (וע"ד החסידות – מאור עינים (ב„ליקוטים" ד"ה יעקב אבינו – פת, ד) ועוד) – השייכות דיעקב לא מת לזה שיעקב ענינו תורה. (69) זח"א קלט, סע"א. קסא, א. תניא ספי"ג. לקו"ת מטות ומסעי (שבעה ערה 29) ופ' ואתחנן

נצחי, כי חיי זרעו ענינם – „הוא בחיים“; אלה הם חיייו של יעקב, מדת האמת, שאי אפשר שיהי' בה הפסק.

ונמצא, שחיי יעקב הם ענין נצחי גם בעולם הזה הגשמי.

ט. ע"פ כל הנ"ל יובנו דברי רש"י בנוגע למשה „כדאי הלידה שתכפר על המיתה“⁷³:

האמת והנצחיות דמשה אינן ענין שפועל הוא ע"י עבודתו, אלא הנצחיות דמשה נמשכת מזה שבנשמתו האירה „אמת ה'“, „וה' אלקים אמת“⁷⁴.

ולכן הרי תיכף בלידתו – עוד בטרם הי' שייך לעבודה – „נתמלא הבית כולו אור“: ה„נצחיות“ ד„אמת ה'“ שהאירה בנשמת משה, האירה בפועל תיכף בלידתו.

9 [ובהיותה „אמת ה'“, שאין שייך בה שינוי, הרי אין מקום לכל הסתר כו' על האור – האור נשאר בתקפו בכל הזמנים והמצבים, וממילא הרי הוא מאיר בפועל ובגלוי תיכף בלידת משה]⁷⁵.

וזהו פירושו „כדאי הלידה שתכפר על המיתה“: כיון שביום לידת משה⁷⁶

– תתן אמת ליעקב⁷⁰ – בהכרח לומר, שחיי יעקב נצחיים הם בכל מקום, גם בעולם הזה הגשמי. ולכן מקשינן בגמרא „וכי בכדי כו“ – כיצד אפשר לומר ש„לא מת“ בגשמיות, בשעה שחנטו חנטיא בגופו של יעקב?

ועל זה בא המענה – „מה זרעו בחיים אף הוא בחיים“: כיון ש„זרעו בחיים“ (שזהו ענין נצחי שלא שייך בו הפסק ח"ו – שהרי בבני יעקב לא שייך כליון ח"ו⁷¹), אזי „אף הוא בחיים“, כי ה„חיים“ ד„זרעו“ אינם דבר שונה ונפרד מחיי יעקב⁷² (אלא אלו הם חיי ונשמת) יעקב כפי שהם נמשכים (ומתלבשים) ב„זרעו“. וזה גופא הוא הטעם לכך ש„זרעו בחיים“ (באופן

שם. ועוד. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 255 ובהנמסן שם.

– בהשייכות דיעקב לא מת למדת האמת שלו – ראה גם הרשב"א (בע"י) תענית שם. מפרשים שהובאו בתו"ש ויחי שם (אות תח). ועוד. וראה גם תו"ח ויחי קז, סע"א ואילך. ועוד. ובארוכה (ע"ד הקבלה) תורת לוי"צ לתענית שם (ס"ע ז ואילך) – הובא בקיצור בלקוטי לוי"צ לזהר פרשתנו ע' יא. ועוד. וראה לקו"ש חט"ו ע' 429 ואילך.

וההוספה בפנים היא – שמשו"ז יש נצחיות לחיי יעקב גם בגשמיות.

(70) מיכה בסופו.

(71) ראה ב"ב (קטו, ריש ע"ב) „גמירי דלא כלה שבטא“. וברשב"ם: וראי' לדבר במלאכי ג, ו) כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם.

(72) ראה אגה"ק ס"ז (קיא, סע"ב) דנשמת יעקב „כלולה מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם“. ע"ש.

(*) בתורת לוי"צ שם מבאר ההפרש בין משה ליעקב, שדוקא יעקב לא מת (ע"ש). ואולי הוא ע"פ המ"ד הא' בטוטה שם „וימת משה ספרא רבה ישראלא“. ואכ"מ.

(73) ראה גם יערות דבש ח"א דרוש ג (ז' אדר תק"ד) בסופו. שם דרוש ח (ז' אדר תק"ה) קרוב לתחלתו. החיד"א בס' דברים אחדים דרוש ג (ט), ריש ע"ב). ועוד. וראה גם לקו"ש ח"ו ע' 362 ואילך.

(74) ירמ"י י, י. וראה לקו"ש חט"ו ע' 427 ואילך. וש"נ.

(75) להעיר מוז"ג (קפו, ב). הובא באוה"ת פרשתנו ע' סא): משה מיד דאתייליד אספקלרי' דנהרא כו' משה משה ולא אפטיק טעמא.

(76) מש"כ אח"כ כשהותחלה עבודת משה לא הי' אור זה בהדגשה. ולהעיר מוז"א (לא, ב)

ולכן, הנה לא זו בלבד שענין זה פעל את ביטול גזירת המן (כפרה לשון קינוח) – אלא עוד זאת: נתקיים „תכפר” לפי פירושה הנעלה יותר⁸⁰ של כפרה, „להיות נחת רוח לקונו”, ענין של חביבות יותר מאשר ה' מקודם,

שהרי עי"ז נוסף עוד יו"ט אצל ישראל, ובזה גופא – כיתרון האור מן החושך – יו"ט ושמחה גדולה יותר מכל המועדים – שמחה באופן ד"עד דלא ידע"⁸¹, למעלה ממדידה והגבלה.

ושמחה נצחית, כמאמר רז"ל⁸², „כל המועדים עתידין ליבטל, וימי הפורים אינן בטלים לעולם”.

(משיחות פורים תשי"ט).

ליל ד' אדר וש"פ תצוה תשנ"ה)

שגילה גם נסתר דתורה (ראה סד"ה להבין כו' הילולא דרשב"י – מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' קד. אוה"ת „ענינים” (ע' רכב-ג). ועוד). וצ"ע. ואכ"מ.

(80) אגה"ת פ"ב.

(81) מגילה ז, ב.

(82) יל"ש משלי רמז תתקמד. מדרש משלי פ"ט. רמב"ם סוף הל' מגילה.

האירה בגילוי הנצחיות והאמת דנשמת משה, על כן לידה זו (אשר „ותרא אותו כי טוב הוא”) „מכפרת” ו„מקנחת” את ענין המיתה שבו, עד שגם בגשמיות „לא מת משה”.

ומהאי טעמא מודגש בגמרא ענין הלידה דוקא (ולא העילוי דיום הסתלקות משה) – כי דוקא זה מבטל בהחלט את גזירת המן: מבלי הבט על גודל העילוי דיום ההסתלקות, כיון שסוף-סוף בנוגע לחיים הגשמיים⁷⁷ זהו ענין של סילוק וכו', נשאת בזה „נקודה” בלתי רצויה⁷⁸; משא"כ העילוי ד„כדאי הלידה שתכפר על המיתה” מבטל לגמרי את ענין המיתה והסילוק, כנ"ל⁷⁹.

דהקב"ה נטל אור זה ממה „עד דקאים על טורא דסיני לקבלא אורייתא”.

(77) ולהעיר שגזירת המן היתה „להשמיד ולהרוג את הגופות” (לבוש או"ח סעת"ר ס"ב, הובא בט"ז שם סק"ג).

(78) שלכן צ"ל ענין התענית כו'. וראה לקו"ש חט"ז ע' 350 ואילך. וראה הערה הבאה.

(79) אף שגם במשה „יש תעניות מצד הסתלקות האור למטה” ואינו דומה לרשב"י

